

LAKIALOITE 39/2013 vp

Laki rikoslain 17 luvun muuttamisesta

Eduskunnalle

Rikoslain (39/1889) 17 luvun 10 §:n mukaan "uskonrauhan rikkomiseen" syyllistyy se, joka

1) julkisesti pilkkaa Jumalaa tai loukkaamistarkoituksessa julkisesti herjaa tai häpäisee sitä, mitä uskonnonvapauslaissa (267/1922) tarkoitettu kirkko tai uskonnollinen yhdyskunta muutoin pitää pyhänä, tai

2) meluamalla, uhkaavalla käyttäytymisellään tai muuten häiritsee jumalanpalvelusta, kirkollista toimitusta, muuta sellaista uskonnonharjoitusta taikka hautaustilaisuutta.

Rangaistukseksi "uskonrauhan rikkomisesta" säädetään sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta.

Rikoslain 17 luvun 10 §:n toinen kohta suojelee selkeästi yksilön ja yhteisön vapautta harjoittaa uskontoa. Sen tarpeellisuus on kuitenkin kyseenalainen, koska rikoslain 17 luvun 11 §, "Uskonnonharjoituksen estäminen", pitkälti vastaa sitä. "Uskonnonharjoituksen estämiseen" syyllistyy se, joka käyttämällä väkivaltaa tai sillä uhkaamalla oikeudettomasti estää uskonnonvapauslaissa tarkoitetun kirkon tai uskonnollisen yhdyskunnan pitämästä jumalanpalvelusta, kirkollista toimitusta tai muuta uskonnonharjoitusta, on tuomittava uskonnonharjoituksen estämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Rikoslain 17 luvun 10 §:n 2 kohdan yksilöimät teot voidaan sisällyttää saman luvun 11 §:ään.

Paljon ongelmallisempi on 17 luvun 10 §:n 1 kohta. Uskonnot, ja varsinkin niiden fundamentalistiset tulkinnat, ovat tämän päivän maailmassa keskeisiä sarron ja epätasa-arvon lähteitä. Li-

säksi etenkin islam on paitsi uskonto myös yhteiskunnallinen ja poliittinen ideologia. Uskonnon avulla perustellaan ja oikeutetaan monia sellaisia käytäntöjä, jotka ovat sekulaarin, länsimaisen yhteiskunnan kannalta sietämättömiä. Esimerkkeinä voidaan mainita pakko- ja lapsiavioliitot, naisten perusoikeuksien rajoittaminen, lasten rituaalisilpominen, eläinten rituaaliteurastukset, seksuaalivähemmistöjen vainoaminen ja etnis-uskonnollisten yhteisöjen sisällä elävien ihmisten uskonnonvapauden rajoittaminen.

Uskontojen loukkaamisen kriminalisoiminen rajoittaa käytännössä mahdollisuuksia arvostella uskontoihin ja niiden pyhiin arvoihin perustuvia mutta perusoikeuksia rajoittavia käytäntöjä. Esimerkiksi islamin piirissä tavallisia lapsiavioliittoja perustellaan profeetta Mohammedin antamalla esimerkillä ja sillä, että Mohammed oli kaikilta osin täydellinen ja esikuvallinen henkilö. Profeetan toimintaan perustuvien käytäntöjen arvosteleminen siis käytännössä edellyttää profeetan toiminnan vähintään implisiittistä arvostelua ja siten islamin erään pyhän arvon "häpäisemistä".

Suomi on maalliseen lainsäädäntöön nojaava yhteiskunta. Lainsäädännön näkökulmasta uskontojen tulisi rinnastua muihin vakaumuksiin, maailmankatsomuksiin ja ideologioihin. Nämä eivät nauti minkäänlaista lainsuojaa arvostelulta eikä niiden vapaassa yhteiskunnassa tulekaan nauttia. On yhdenvertaisuuden kannalta kestävämpää, että laki suojelee joidenkin arvojen loukkaamattomuutta, jos niitä markkinoidaan tai

harjoitetaan uskonnon varjolla, mutta sallii niiden "herjaamisen" ja "häpäisemisen" silloin, kun niiden takana on ainoastaan maallinen vakaus.

Rikoslain 17 luvun 10 § saattaa käytännössä uskonnot keskenäänkin epätasa-arvoiseen asemaan, koska syyte- ja tuomitsemiskynnykseen vaikuttaa se, miten herkkiä uskonnollisen yhteisön jäsenet ovat loukkaantumaan pyhien arvojen "häpäisemisestä" ja millaisia yhteiskunnallisia tai sosiaalisia seurauksia heidän loukkaantumisellaan arvioidaan olevan. Näin ollen laki ja sen mahdollistama oikeuskäytäntö ruokkivat uskonnollista fundamentalismia ja loukkaantumisherkkyyttä, mikä puolestaan ehkäisee etenkin maahanmuuttajien sopeutumista moniarvoiseen, maalliseen yhteiskuntaan.

Tarkastelu kansainvälisestä viitekehiksestä

Rikoslain 17 luvun 10 § on ristiriidassa myös Suomen kansainvälisepoliittisten tavoitteiden kanssa. YK:n ihmisoikeusneuvosto hyväksyi 26.3.2009 Pakistanin laatiman, islamilaisien maiden yhteistyöjärjestö OIC:n (Organisation of Islamic Cooperation) nimissä tehdyn ja muslimivaltioiden laajasti kannattaman päätöslauselman, jossa vaaditaan kaikkia valtioita säättämään uskontoihin kohdistuvan arvostelun kieltäviä lakeja. Islam oli ainoa uskonto, joka mainittiin päätöslauselmassa nimeltä. Tuolloin päätöstä vastustivat mm. kaikki Euroopan unionin jäsenmaat. Yli 200 kansalaisjärjestöä 46 maasta oli vedonnut ihmisoikeusneuvostoon päätöslauselmaa vastaan.

Syyskuussa 2012 OIC uusi vaatimuksensa siitä, että uskontojen, erityisesti islamin, loukkaaminen tulisi kriminalisoida kansainvälisessä oikeudessa. OIC sitoutuu mm. "puolustamaan oikeaa kuvaa islamista" ja "taistelemaan islamin halventamista vastaan". Järjestö on aiemminkin ilmaissut vaatimuksensa sananvapauden rajoittamisesta islamin etujen suojelemiseksi.

Lokakuussa 2012, Parlamenttienvälisen liiton IPU:n (Inter-Parliamentary Union) syyskokouksessa Quebecissä, Yhdistyneet Arabiemiirikunnat ehdotti kokouksen kiireelliseksi keskustelunaiheeksi uskontojen halventamisen kieltä-

vää kansainvälistä sopimusta. Esityksen saama äänimäärä (737) oli hyvin lähellä läpimenon edellyttämää kahden kolmasosan enemmistöä (764).

Useimmissa muslimienemmistöisissä valtioissa jumalanpilkka on jo tällä hetkellä rikos, josta on rangaistuksena jopa kuolema (esim. Pakistan). Vastaavasti muiden uskontojen kuin islamin harjoittamista on voimakkaasti rajoitettu tai se on käytännössä kokonaan kielletty (esim. Saudi-Arabia). Useimpien muslimivaltioiden lainsäädäntö perustuu joko kokonaan tai osittain islamilaiseen lakiin shariaan, joten uskonnon halventamisen ja poliittisen järjestelmän arvostelun välinen raja on erittäin häilyvä.

Islamilaisien maiden hankkeet uskontoon kohdistuvan arvostelun kieltämiseksi laajoilla sopimuksilla voidaan tulkita pyrkimykseksi saada kansainvälisoikeudellinen selkänöjä niiden omille, kansallisille, jo nyt hyvin rajoittaville lainsäädännöille, joita käytetään ilmaisunvapauden, uskonnonvapauden ja poliittisten oikeuksien tukahduttamiseen.

Suomi on kansainvälisissä elimissä johdonmukaisesti vastustanut uskontoihin kohdistuvan arvostelun kieltäviä sopimuksia. Tämä linja on ristiriidassa sen kanssa, että Suomen kansallisessa lainsäädännössä uskontokuntien pyhänä pitämien asioiden halventaminen on kriminalisoitu sakon tai vankeusrangaistuksen uhalla. Säädös "uskonrauhan rikkomisesta" vastaa sekä sisällöltään että perusteluiltaan (yhteiskuntarauhan turvaaminen, uskonnollisten tunteiden suojeleminen) pitkälti esim. sitä Yhdistyneiden Arabiemiirikuntien esitystä, jota Suomen delegaatio Quebecissä vastusti. Uskonnollista loukkaamista koskevia säännöksiä on nykyään vain noin puolessa Euroopan neuvoston jäsenmaista, mikä lisäksi "uskonrauhan rikkominen" on suomalaisessa lainsäädännössä määritelty poikkeuksellisen laajasti verrattuna eurooppalaisiin standardeihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

rikoslain 17 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rikoslain (39/1889) 17 luvun 10 § ja
muutetaan 17 luvun 11 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 563/1998, seuraavasti:

17 luku

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

11 §

Uskonnonharjoituksen estäminen

Joka käyttämällä väkivaltaa tai sillä uhkaamalla oikeudettomasti estää uskonnonvapauslaissa tarkoitetun kirkon tai uskonnollisen yhdyskunnan pitämästä jumalanpalvelusta, kirkol-

lista toimitusta tai muuta uskonnonharjoitusta tai meluamalla, uhkaavalla käyttäytymisellään tai muuten häiritsee tällaista tilaisuutta, on tuomittava *uskonnonharjoituksen estämisestä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20__.

Helsingissä 20 päivänä syyskuuta 2013

Jussi Halla-aho /ps
Vesa-Matti Saarakkala /ps
Olli Immonen /ps
Juho Eerola /ps
Ari Jalonen /ps

Teuvo Hakkarainen /ps
Ritva Elomaa /ps
Tom Packalén /ps
James Hirvisaari /ps
Ismo Soukola /ps